

۱۳۷۹ / ۱۲ / ۲۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بررسی نگرش فارغ التحصیلان رشته مدیریت و برنامه ریزی
آموزشی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شیراز
در باب اهمیت و فایده دروس ارائه شده

بوسیله

سید محمدباقر پورحقیقی زاده

پایان نامه

ارائه شده به معاونت تحصیلات تکمیلی به عنوان بخشی از فعالیتهای
تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته

مدیریت آموزشی

از

۰۹۷۷۳

دانشگاه شیراز

شیراز، ایران

ارزیابی و تصویب شده توسط کمیته پایان نامه با درجه: عالی

امضاء اعضاء کمیته پایان نامه:

دکتر محسن خادمی، استادیار بخش مدیریت و برنامه ریزی آموزشی (رئیس کمیته)

دکتر اصغر رضویه، دانشیار بخش روانشناسی تربیتی

دکتر اکبر مسعودی، استادیار بخش مدیریت و برنامه ریزی آموزشی

شهریورماه ۱۳۷۹

۳۲۴۴۴

تقدیر بہا

مادہ بنیاد کو اس میں

۲۲۴۴۴

سپاسگزاری

خداوندا تو را سپاس می گویم بواسطه نعمت های بیشماری که ارزانی داشتی و هدایت های مکرری که الهام فرمودی، تو را سپاس می گویم که قلم دانشمندان را بر خون شهیدان برتری دادی و عالمان را درجات متعالی عطا فرمودی، تو- ای مهربانترین مهربانان - آخرین رسولت را مأمور تعلیم و تعلم فرمودی و انسانی اسطوره ای را - علی را- دروازه دولتسرای دانش وی فرمودی، تو راسپاس که تشکر از آفریدگان را سپاس بر آفریدگار قلمداد کردی، و فرصت دانش اندوزی به بندگان دادی.

با دلی سرشار از آرزوهای نیک، فرصت را غنیمت شمرده و برای قدردانی از تلاشهای فراوان استاد ارجمند آقای دکتر محسن خادمی که حسن ختام تحصیلاتم را در این دوره راهنمایی فرمودند، صمیمانه ترین سپاسهایم را تقدیم می کنم، بیان این جملات حتی اندکی از دین مرا به ایشان ادا نخواهد کرد. از درگاه احدیت برای ایشان سرانجامی توأم با رضایت ذات باریتعالی خواستارم.

استاد گرامی آقای دکتر رضویه در هدایت و جهت دهی این پژوهش از هیچ محبتی فروگذار ننمودند. سپاس قلبی خود را همراه با دعای خیر بدرقه راهشان نموده و امیدوارم توفیق رفیق راهشان باشد.

از آغاز تا انجام این پژوهش، از محبتها و الطاف بیکران استاد ارجمند آقای دکتر مسعودی در قالب مشاوره های علمی بهره مند بوده ام. بدینوسیله تقدیر و تشکر خود را ابراز داشته و موفقیت ایشان را آرزومندم.

الطاف و محبتهای فراوان، کمک های علمی و نقادیهای ارزشمند اساتید ارجمند آقایان جوکار، حسین چاری، سامانی و سرکار خانم یوسفی در تکمیل این کار پژوهشی به لحاظ تهیه ابزار، جمع آوری اطلاعات، پردازش و تحلیل آماری داده ها و تدوین نهایی باعث شد تا با سهولت و سرعت مطلوب به

سر منزل مقصود رسیده و با آرامش خاطر وظیفه علمی خود را انجام دهم،
غیر از دعای خیر چیزی در فراخور آنها برای سپاس و حق شناسی ندارم.
نهایت اینکه، فارغ التحصیلان عزیز دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی
دانشگاه شیراز که اطلاعات گرانبها و صادقانه خود را بعنوان داده های اولیه
پژوهش حاضر در اختیارم نهادند، سهم تعیین کننده ای در انجام این پژوهش
دارند، بدینوسیله مراتب سپاس و قدردانی خود را از آنان ابراز نموده و
افق های روشنی برای فرداهای زندگی آنان آرزومندم.

چکیده

بررسی نگرش فارغ التحصیلان رشته مدیریت و برنامه ریزی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شیراز در باب اهمیت و فایده دروس ارائه شده

توسط

سید محمد باقر پورحقیقی زاده

هدف تحقیق حاضر بررسی نگرش فارغ التحصیلان رشته مدیریت و برنامه ریزی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شیراز نسبت به اهمیت و فایده دروس ارائه شده، بود. همچنین متغیرهای نظیر جنسیت و شغل فارغ التحصیلان مورد مطالعه قرار گرفت. افراد مورد بررسی این تحقیق کلیه فارغ التحصیلان رشته مدیریت و برنامه ریزی آموزشی بودند که در تیرماه ۱۳۷۳ تا تیرماه ۱۳۷۷ فارغ التحصیل شده بودند که شامل ۲۲۵ نفر (۱۶۵ نفر مرد و ۶۰ نفر زن) بود.

برای تعیین میزان اهمیت و فایده دروس ارائه شده، کلیه دروس اصلی و تخصصی رشته مدیریت و برنامه ریزی آموزشی در دوازده مقوله تقسیم شدند و فارغ التحصیلان در یک مقیاس پنج گزینه ای میزان اهمیت و فایده هریک از دروس را مشخص نمودند.

مقولات دوازده گانه با استفاده از آزمون غیر پارامتریک فریدمن رتبه بندی شدند که در هر دو بعد اهمیت و فایده مقوله دانش و مهارتهای مشاوره ای دارای بهترین رتبه نسبت به دیگر مقولات بود و مقولات دانش

و مهارت‌های روانشناختی و دانش و مهارت‌های مدیریتی در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند و تفاوت نیز معنی دار بود.

جهت مقایسه نگرش فارغ‌التحصیلان مرد و زن در دو بعد اهمیت و فایده از آزمون تی استفاده شد که در هر دو بعد مقولات دانش و مهارت‌های مشاوره‌ای و دانش و مهارت‌های روانشناختی تفاوت بین مردان و زنان معنی دار بود.

در مورد ارتباط شغل فارغ‌التحصیلان با اهمیت و فایده دروس ارائه شده، از تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شد و نتایج نشان داد که در هر دو بعد میانگین نمرات مدیران در مقوله دانش و مهارت‌های مالی بالاتر از گروه‌های دیگر بود و تفاوت نیز معنی دار بود.

در مورد ارتباط اهمیت با فایده دروس ارائه شده ضریب همبستگی پیرسون به کار برده شد که در همه مقولات دارای ضرائب مثبت و بالائی بود.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فهرست جداول
	فهرست نمودار
۱	فصل اول - مقدمه و بیان مسأله
۴	اهمیت مسأله
۷	هدف تحقیق
۸	تعریف عملیاتی مفاهیم کلیدی
۱۰	فصل دوم - مروری بر تحقیقات پیشین
۱۱	الف - ویژگی های جمعیت شناختی
۱۳	ب - رضایت
۲۱	ج - وضعیت اشتغال
۲۶	د - ادامه تحصیل
۲۹	فصل سوم - روش تحقیق
۲۹	جامعه و نمونه تحقیق
۳۳	ابزار تحقیق
۳۵	روائی و پایایی
۳۷	جمع آوری اطلاعات
۳۸	روشهای آماری
۴۰	فصل چهارم - یافته ها
۶۶	فصل پنجم - بحث نتایج

صفحه	عنوان
۷۰	محدودیت ها
۷۰	پیشنهادات
۷۱	پیوست (پرسشنامه)
۷۵	منابع فارسی
۷۷	منابع انگلیسی

فهرست جداول

صفحه	جدول
۲۹	۱-۳ - تعداد فارغ التحصیلان مورد پژوهش
۳۰	۲-۳ - فارغ التحصیلان به تفکیک سال تحصیلی
۳۱	۳-۳ - فارغ التحصیلان شاغل
۳۱	۴-۳ - فارغ التحصیلان شاغل در آموزش و پرورش
۳۲	۵-۳ - سمت فارغ التحصیلان شاغل در آموزش و پرورش
۳۳	۶-۳ - وضعیت ادامه تحصیل فارغ التحصیلان
۳۶	۷-۳ - ضریب آلفای کرونباخ برای مقوله های اهمیت دروس ارائه شده
۳۷	۸-۳ - ضریب آلفای کرونباخ برای مقوله های فایده دروس ارائه شده
۳۸	۹-۳ - میزان بازگشت پرسشنامه های ارسالی
۴۱	۱-۴ - درصد پاسخ دهندگان در مورد اهمیت دروس ارائه شده
۴۵	۲-۴ - درصد پاسخ دهندگان در مورد فایده دروس ارائه شده
۴۹	۳-۴ - نتایج آزمون غیر پارمتریک فریدمن در مورد اهمیت دروس ارائه شده
۵۰	۴-۴ - مقایسه مقولات اهمیت دروس
۵۱	۵-۴ - نتایج آزمون غیر پارمتریک فریدمن در مورد فایده دروس ارائه شده

جدول

صفحه

۵۲	۶-۴ - مقایسه مقولات فایده دروس
	۷-۴ - میانگین و انحراف معیار مقولات اهمیت دروس در
۵۴	مردان و زنان
	۸-۴ - میانگین و انحراف معیار مقولات فایده دروس در
۵۶	مردان و زنان
۵۷	۹-۴ - میانگین و انحراف معیار مقوله های اهمیت دروس بین سه گروه مدیران معاونان و معلمان
	۱۰-۴ - تحلیل واریانس یک طرفه بین سمت فارغ التحصیلان
۵۹	با اهمیت مقوله دانش و مهارتهای مالی
	۱۱-۴ - میانگین و انحراف معیار مقوله های فایده دروس بین
۶۰	سه گروه مدیران معاونان و معلمان
	۱۲-۴ - تحلیل واریانس یک طرفه بین سمت فارغ التحصیلان
۶۲	با فایده مقوله دانش و مهارتهای استفاده از تکنولوژی
	۱۳-۴ - تحلیل واریانس یک طرفه بین سمت فارغ التحصیلان
۶۳	با فایده مقوله دانش و مهارتهای مالی
	۱۴-۴ - ضریب همبستگی پیرسون بین اهمیت و فایده
۶۴	دروس ارائه شده

فهرست نمودار

صفحه	نمودار
۴۳	۱-۴ - اهمیت دروس
۴۷	۲-۴ - فایده دروس
۴۸	۳-۴ - مقایسه اهمیت با فایده دروس

فصل اول

مقدمه و بیان مسأله

امروزه نظامهای تعلیم و تربیت هر کشور بخش عمده ای از اوقات افراد آن جامعه را به خود اختصاص می دهند. هدف این سازمانها تربیت انسانهایی است که بتوانند پس از آموزش در خدمت جامعه بوده و نیازهای خود و در نهایت جامعه را در زمینه خاصی که در آن آموزش دیده اند، برطرف نمایند.

پیشرفت علوم در صد سال اخیر بر روشن بینی ما نسبت به مسائل تعلیم و تربیت به میزان قابل ملاحظه ای افزوده است. اینک می توان در پرتو نتایج حاصله از تحقیقات علمی برای بسیاری از سئوالات که از دیر باز در قلمرو تعلیم و تربیت بی پاسخ مانده بود جواب قانع کننده ای پیدا کرد. می توان با تجزیه و تحلیل علمی موقعیتهای تربیتی به رموز موفقیتها و علل شکستها پی برد و از هدر رفتن نیروها در راههایی که دیر یا زود به بن بست می رسد جلوگیری کرد، می توان با توجه به امکانات بالقوه انسان از سوئی و محدودیتهايش از سوئی دیگر، برای مراقبت ثمربخش از رشد انسان قواعدی یافت و با قرار دادن او در مسیر مطلوب، موفقیت سعی و عمل وی را در این طریق تضمین یا تسهیل کرد و بالاخره می توان با مقایسه نتایج حاصله از فعالیتها در شرایط شناخته شده به ارزیابی کوششها پرداخت و از این راه مقدمات تجدید نظر در برنامه ها و روشها و واریسی و تغییر نگرشها و باورها را فراهم آورد و بدین وسیله بر کارائی نهادهای آموزشی افزود.

به موازات پیشرفت دانشهای بشر در زمینه های مختلف و به نسبتی که بر اثر این پیشرفت، تصور انسان از خود و پیوندهایی که اجزاء جهان هستی را به یکدیگر ربط می دهد، تغییر می کند، سطح توقع افراد و جوامع از لحاظ امکانات تربیتی که باید در دسترس مردم باشد بالا می رود و به تبع آن وظیفه متخصصان تعلیم و تربیت که در مورد مسائل بینش وسیع دارند و بین اجزای مختلف این مجموعه گسترده عهده دار ایجاد هماهنگی هستند روز بروز سنگین تر می شود، به خصوص که هرچه در این عرصه از نظر به عمل نزدیکتر شویم لزوم ملحوظ داشتن واقعیتها آشکارتر می شود تا جائی که در سطح مؤسسات آموزشی که در واقع محل تلاقی اندیشه و عمل است، هدفها به نقاط پایانی فعالیتهای روزمره و فعالیتهای برنامه های عملی کوتاه مدت برای نیل به هدفها تبدیل می شود. در این راه نایبستی رابطه نظر و عمل مورد غفلت قرار گیرد (شکوهی، ۱۳۷۳).

یکی از مسائل اساسی در مؤسسات آموزشی مشخص نمودن هدفهایی است که مؤسسه به خاطر آنها تشکیل شده و برای نیل به این گونه هدفها فعالیت می کند. این مسأله در آموزش عالی از لحاظ نقشی که در جامعه و تعلیم و تربیت افراد دارد وضع خاصی بخود می گیرد. تشکیل مدارس ابتدائی و تا حدی دبیرستانها به منظور باسواد کردن افراد و ایجاد فرصت تربیتی برای آنها صورت می گیرد. اما تأسیس دانشکده و یا هر نوع مؤسسه عالی علمی تنها به منظور بالا بردن سطح معلومات افراد و ایجاد فرصت تربیتی برای صاحبان استعداد نیست بنابراین باید هدفهای آموزش عالی مشخص باشند و با توجه به آنها به تشکیل دانشکده ها اقدام شود.

هدفها نقطه یا جهتی را که فعالیتهای آموزشی و تحقیقاتی باید متوجه آن باشند یا در آن مسیر حرکت کنند، مشخص می سازد. مشخص شدن هدفها سبب می شود که کوششهای همه آنهايي که به نحوی در کار

آموزش عالی دخالت دارند هماهنگ شوند. در چنین وضعی آنچه را که دستگاه اداری دانشگاه انجام می دهد با آنچه استاد و دانشجو در کلاس درس، آزمایشگاه و در بحثها و تحقیقات بعمل می آورند هماهنگی داشته و اقدامات این دو دسته مکمل یکدیگر خواهد بود. هدفها در ایجاد مؤسسات، در نوع فعالیتی که این گونه مؤسسات باید داشته باشند، در اتخاذ روشهای معین آموزشی و همچنین در انتخاب برنامه های تعلیماتی و محتویات آنها تأثیر فراوان دارند.

هدفهای اساسی و مشخص، دامنه فعالیت دستگاههای اداری و آموزشی دانشگاه را گسترش می دهند و امکان همه گونه اقدام را در زمینه علمی و تحقیقی و تربیتی فراهم می سازد. هدفها در ارزیابی پیشرفت کار دانشگاه در زمینه اداری، آموزشی و تحقیقی تأثیر فراوان دارند. وقتی هدفها مشخص باشند بهتر می توان نتیجه کار استاد و دانشجو و همچنین دستگاههای اداری دانشگاه را ارزیابی کرد (شریعتمداری، ۱۳۷۳).

شریعتمداری (۱۳۷۳) هدفهای آموزش عالی را چنین بیان می کند:

- ۱- حفظ سنتهای علمی یا آکادمیک
- ۲- تربیت متخصصان
- ۳- تربیت عمومی
- ۴- توسعه میراث فرهنگی
- ۵- تأسیس مراکز فرهنگی
- ۶- حل مسائل جامعه
- ۷- تربیت معلم.

با توجه به اهدافی که برای آموزش عالی بیان شده است نقش آموزش عالی در جوامع بسیار مهم و خطیر می باشد. نقش آموزش عالی به دلایل مختلف بسیار مهم است که دلائلی چند در این مورد می توان بر شمرد از جمله اینکه اکثر افرادی که در این نوع سازمانها به تحصیل اشتغال دارند جوان هستند یعنی بهترین سنین عمر خود را سپری می کنند و از طرف دیگر آخرین سالهای آموزشی خود را می گذرانند. معمولاً در این سازمانها افراد در رشته های تخصصی مورد نیاز مشاغل پیچیده و حساس آموزش می بینند و پس از آن وارد جامعه می شوند. با توجه به

این دلایل سازمانهای آموزشی و بخصوص سازمانهایی که در سطح آموزش عالی فعالیت می نمایند بایستی به مهارتهایی که به دانشجویان ارائه میگردد از جمله مواردی چون محتوای برنامه آموزشی، روش تدریس، امکانات آموزشی، بازخورد و... توجه کافی داشته باشند در غیر این صورت ممکن است سازمانی سالها به کار آموزشی بپردازد ولی تأثیر مناسب و مورد نظر نظام و سازمان آموزشی در افراد تحت آموزش و جامعه نداشته باشد. به همین لحاظ لازم است برای ارائه آموزش مناسب و مؤثر سازمانها با فارغ التحصیلان خود در ارتباط بوده و بازخورد مناسب را گرفته و بر اساس آن و همچنین نیاز جامعه سیستم آموزشی خود را تنظیم و تقویت نمایند.

یکی از راههایی که سازمانهای آموزشی می توانند بازخورد مورد نیاز را از فارغ التحصیلان خود کسب نمایند ارتباط با آنها پس از خروج از سیستم آموزشی و پیگیری روند کاریابی و اشتغال افراد است که سازمانهای آموزشی می توانند اطلاعاتی در مورد میزان بکارگیری فارغ التحصیلان در مشاغل مختلف، میزان تأثیر آموزشهای ارائه شده در مشاغل را بدست آورند. با توجه به اطلاعات بدست آمده از دیدگاههای فارغ التحصیلان می توان روند آموزش را بگونه ای طراحی کرد تا بازده بهتری حاصل شود و آموزش متناسب با مشاغل و در ارتباط با آن باشد. در پی مباحثی که در این زمینه بیان شد، محقق بر آن است تا به بررسی نگرش فارغ التحصیلان کارشناسی رشته مدیریت و برنامه ریزی آموزشی دانشگاه شیراز در باب اهمیت و فایده دروس ارائه شده بین سالهای تحصیلی ۱۳۷۷-۱۳۷۳ بپردازد.

اهمیت مسأله

امروزه، نظام آموزش و پرورش، به عنوان یک پدیده عام اجتماعی، جزء لاینفک زندگی اجتماعی به شمار می رود. هرچند ساختار، عملکرد و